

EXAMENSARBETE

Hösten 2005

Lärarytbildningen

SKÖNLITTERATURENS BETYDELSE FÖR BARNNS UTVECKLING

–Vad vet pedagoger och föräldrar om skönlitteraturens betydelse och arbetet kring att väcka läsglädje?

Författare

Ingela Johnsson

Marie Svensson

Handledare

Anna Flyman Mattsson

www.hkr.se

SKÖNLITTERATURENS BETYDELSE FÖR BARNNS UTVECKLING

–Vad vet pedagoger och föräldrar om skönlitteraturens betydelse och arbetet kring att väcka läsglädje?

Abstract

Denna uppsats handlar om vad skönlitteraturen kan ha för betydelse för barns utveckling och hur man kan arbeta för att väcka barns läsglädje. Det är av högsta relevans att vara medveten om detta eftersom barnets utveckling kan påverkas av skönlitteraturen. I vår litteraturgenomgång behandlar vi ämnet. Det vi fann intressant att undersöka var pedagogers och föräldrars medvetenhet kring detta. Syftet med vår undersökning är att synliggöra pedagogers och föräldrars kunskap om skönlitteraturens betydelse för barn och arbetet kring att väcka läsglädje. Vi har fokuserat på barn i årskurs F-3. Detta är en kvantitativ undersökning, dvs. vi har delat ut enkäter till pedagoger och föräldrar. Resultatet av enkäterna visade att pedagogerna och föräldrarna har stor kännedom om skönlitteraturens betydelse och om arbetet kring att väcka läsglädje hos barn, även då det gäller de barn som inte har intresset att läsa. I diskussionen lyfter vi pedagogernas och föräldrarnas gemensamma kunskaper kring vår problemformulering och även specifika resultat som vi funderar och diskuterar kring, t.ex. att skönlitteraturen har ett stort utrymme både i skolan och i hemmet.

Ämnesord: Skönlitteratur, läsglädje, språklig utveckling, social utveckling.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
1. INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte	5
2 LITTERATURGENOMGÅNG	6
2.1 Vad är skönlitteratur?	6
2.2 Vilken betydelse kan skönlitteraturen ha för barn?	6
2.2.1 Språklig utveckling	6
2.2.2 Emotionell och social utveckling	7
2.2.3 Stimulans av fantasin	8
2.3 Hur kan man väcka läsglädjen hos barn?	9
2.3.1 Skolans roll	9
2.3.1.1 Högläsning och boksamtal	10
2.3.1.2 Bokval	10
2.3.1.3 Bokpresentation	12
2.3.2 Hemmets roll	13
2.4 Vad kan vi göra med de barn som inte vill/inte tycker om att läsa?	13
2.4.1 Skolans roll	13
2.4.2 Hemmets roll	14
2.4.3 Orsaker till varför barn inte vill läsa	15
3 PROBLEMPRECISERING	15
4 METOD OCH MATERIAL	16
4.1 Urval	16
4.2 Metod	16
5.1 Redovisning av enkäter för pedagoger	17
5.2 Redovisning av enkäter för föräldrar	24
5.3 Sammanfattning av resultat	28
5.3.1 Pedagogernas svar	28
5.3.2 Föräldrarnas svar	29
6 DISKUSSION	29
KÄLLFÖRTECKNING	34
Bilagor	36

FÖRORD

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Kristianstad som båda läst svenska som specialisering. Det var under denna kurs som vår nyfikenhet och vårt intresse kring skönlitteratur för barn väcktes, vilket är den bidragande orsaken till detta arbete. Vi vill tacka informanterna som gjort vår undersökning möjlig.

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Skönlitteraturen är på många olika punkter betydelsefull för barns utveckling. Många barn tycker om att titta i och läsa böcker. Alla har dock inte detta intresse. Norström (1997) skriver att oviljan mot böcker och läsande är olika stark hos olika barn, den varierar från att en del inte lägger ner någon större tid på att läsa, till att andra är helt fientliga mot allt vad böcker och läsande heter. Det finns många olika sätt för pedagoger och föräldrar att väcka barns läsglädje, även när det gäller barn som inte har detta intresse. När vi i vårt arbete skriver om barn i allmänhet, menar vi den åldersgrupp vi valt att fokusera oss på dvs. barn i skolår F-3.

1.2 Syfte

Syftet med vår undersökning är att synliggöra pedagogers och föräldrars kunskap om skönlitteraturens betydelse för barn och arbetet kring att väcka läsglädje. Det är av högsta relevans att vara medveten om detta eftersom barnets utveckling kan påverkas av skönlitteraturen. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (*Lpo 94*) står det om skolans uppdrag. ”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.” (s.16) Det är därför relevant att synliggöra både pedagogers och föräldrars kunskaper med tanke på att dessa två parter har det övergripande ansvaret för barnens utveckling.

2 LITTERATURGENOMGÅNG

I detta kapitel presenteras relevant litteratur utifrån ämnesvalet och det tas upp; vad skönlitteratur är, vilken betydelse skönlitteraturen kan ha för barn, hur man kan väcka läsglädjen hos barn och till sist vad vi kan göra med de barn som inte vill/inte tycker om att läsa.

2.1 Vad är skönlitteratur?

Bonniers svenska ordbok (2002) definierar skönlitteratur på följande sätt: "Litteratur med estetiskt syfte: romaner, noveller, lyrik, dramatik." (s.536).

2.2 Vilken betydelse kan skönlitteraturen ha för barn?

Enligt Norberg (2003) utvecklas barn på många olika sätt med hjälp av skönlitteratur. Det finns mängder av roliga böcker som ger barnen glädje och underhållning (Ejeman & Molloy, 1997). Hallberg (1993) skriver att läsaren kan utvecklas personligt och språkligt av att läsa skönlitterära böcker. Barnet får leva sig in i barnbokens värld och ta del av olika upplevelser. Det ges möjlighet till att samtala kring värderingar och jämföra med den verklighet som barnet själv lever i (Hallberg, 1993). Då barn läser regelbundet, kan de på ett effektivt sätt få erfarenheter om livet, på det sätt som de möter det i litteraturen (Norström, 1997). Skönlitteraturen kan bidra till att barnen får känna avkoppling (Wingård & Wingård, 1994; Ejeman & Molloy, 1997; Amborn & Hansson, 1998). Skönlitteraturen uppfattas dock inte endast som avkoppling, den kan även ge kunskap. Kunskap ges då barnen får möjlighet att tänka och reflektera över det lästa (Svedner, 1999). Den kunskap som barnet får ta del av genom skönlitteraturen, kan hålla sig kvar i minnet. Skönlitteraturen kan ge sig in på områden där facklitteraturen inte längre fungerar (Ejeman & Molloy, 1997).

2.2.1 Språklig utveckling

Skönlitteraturen är mycket betydelsefull för barns språkutveckling (Ahlén, 1987; Pramling m.fl., 1993; Norström, 1997; Ejeman & Molloy 1997). Norberg (2003) går steget längre när hon betraktar skönlitteraturen som det informationsmedel som i störst utsträckning utvecklar barnets språk och känslan för språkets uppbyggnad. Wingård & Wingård (1994) poängterar

att skönlitteraturen kan bidra till ett utökat ordförråd och barnet blir även tryggare då det gäller den egna stavningen. Även Månsson m.fl. (1995) poängterar skönlitteraturens betydelse för stavningen. De barn som läser skönlitteratur i stor omfattning får ofta en bra stavning utan att behöva lägga ner ett stort arbete på regler och rättstavning. De här barnen kan berätta eller referera något skriftligt utan svårighet och på ett enkelt sätt (Månsson m.fl., 1995).

Svedner (1999) skriver att man ska arbeta med skönlitteratur eftersom den kan sporra barnen i deras eget muntliga och skriftliga skapande, alltså deras lust att vara kreativa. När barnen använder språket och får språkliga förebilder stimuleras deras egen språkutveckling (Svedner, 1999). När barn läser medför detta enligt Norström (1997) och Ejeman & Molloy (1997) en fortsatt lästräning som till slut kan leda till en bättre läsförståelse, högre läshastighet och generellt en högre språklig kompetens.

2.2.2 Emotionell och social utveckling

Något av det väsentligaste vi vuxna kan göra för våra barn är att uppmuntra till läsning och skapa läslust. Om man inte har ett fungerande språk kan detta leda till ett fattigare känsloliv (Ahlén, 1987). Skönlitteraturen fångar barnen med spänning, humor, tragik och romantik, och det är detta som ger den emotionella upplevelsen som är grundläggande i litteraturläsningen (Svedner, 1999). Barn kan påverkas emotionellt och socialt av skönlitteratur och detta bidrar i sin tur till att barns syn på sig själv förstärks (Norberg, 2003).

Norberg (2003) påstår att läsning av skönlitterära böcker kan förändra en människas liv. När barnen läser övar de upp sin koncentrationsförmåga, och de får tänka och fundera kring sina värderingar. Barnen kan få kunskap om olika levnadsvillkor och om etiska och moraliska problem (Norberg, 2003). Barnböckerna synliggör barnet, familjen och samhället (Hallberg, 1993). Pramling (1993) menar att nya erfarenheter är något som barnen kan få då de läser skönlitteratur. Skönlitteraturen gör barn medvetna om hur verkligheten ser ut, hur den inte ser ut och hur den skulle kunna vara. Barnen får möjlighet att bearbeta och förstå känslor, upplevelser och intryck. Skönlitteraturen ger barnen kunskap om det avlägsna och ovanliga och människor som inte anses "normala" (Pramling, 1993). Viktiga ämnen som jämlikhet, demokrati, våld, rasism och mobbning tas upp (Norberg, 2003). Att låta barnen läsa gemensamma skönlitterära texter kan användas som redskap för att få kunskap och bekämpa

mobbing (Nilsson, 2004). Barnen möter nya människor och nya situationer, och på så sätt ger litteraturen en förberedelse inför nya situationer i livet (Norström, 1997).

När barn läser skönlitteratur kan deras förmåga till empati och även förmågan att kunna leva sig in i andra människors livssituationer utvecklas (Wingård & Wingård, 1994; Norberg, 2003). Skönlitteraturen kan hjälpa barn att förstå hur och varför andra människor handlar som de gör (Norberg, 2003). Wingård & Wingård (1994) skriver att barnen lär sig att känna med och förstå hur andra människor har det och kan få en inblick i hur andra människor tänker och känner. Detta är något som författarna anser vara av största värde att ha med sig ut i livet. Böckerna väcker tankar hos barnen, som kan leva kvar långt efter de läst ut boken (Wingård & Wingård, 1994).

Ejeman & Molloy (1997) skriver att ämnen som annars är svåra att prata om och sätta ord på själv, är något som skönlitteraturen tar upp. Skönlitteraturen kan även vara till hjälp och tröst då barn har hamnat i besvärliga och svåra situationer. ”Litteraturen blir en nyckel som öppnar låsta dörrar” (Ejeman & Molloy 1997, s.124). De barn som tycker det är svårt att sätta ord på sina egna tankar och känslor kan hitta likheter i skönlitteraturen och därmed ord som stämmer in på sig själva (Norberg, 2003). Läsningen kan enligt Amborn & Hansson (1998) ge barnet möjlighet att få ett gömställe att fly till.

2.2.3 Stimulans av fantasin

Barns fantasi stimuleras när de läser skönlitteratur (Pramling, 1993; Wingård & Wingård, 1994; Norberg, 2003). Norberg (2003) poängterar vikten av att fantasin bör stimuleras eftersom en människa med fantasi kan klara av att hantera svårigheter på ett mer smidigt sätt. När barnen läser, skapar de sina egna bilder, till skillnad från tv, film och serier som bjuder på färdiga bilder. Att skapa sina egna bilder är nyttigt i många sammanhang, vid inläring, under skapande i alla dess former och i framtidstänkande (Norberg, 2003).

Amborn & Hansson (1998) sammanfattar skönlitteraturens betydelse på ett bra sätt när de skriver att skönlitteraturen bidrar till fantasifullhet, kreativitet, god språklig kompetens, ökad empatisk förmåga och fördjupade kunskaper.

2.3 Hur kan man väcka läsglädjen hos barn?

Norberg (2003) skriver att när barnet väl lärt sig läsa, överges ofta högläsningen. Detta är något som kan vara till nackdel för barnet. När barnet kommit igång med sin läsning bör man istället fortsätta med högläsningen och dessutom låta den ske oftare och bli mer intensiv. Barnet får nu upp ögonen för läsningens innebörd. Att barnet har tillgång till massor av läsande förebilder kan vara till stor vikt för att erövra läsglädjen (Norberg, 2003). Ahlén (1987) påpekar också omgivningens betydelse för läsglädjen och detta i form av deras förståelse för barnets läsning. Läsglädje kan väckas då barnet får tid, lugn och ro att läsa, samt har möjlighet att tala om och bearbeta det lästa.

2.3.1 Skolans roll

Nilsson (1989) menar att den första förutsättningen för att kunna väcka elevernas läsglädje är att läraren läser mycket själv. Det är oftast omöjligt att presentera en bok på ett så pass spännande sätt att ett barns intresse för en bok skulle väckas, om man inte själv läst boken eller inte tycker om den. Men om det är tvärtom och läraren verkligen läser och lär sig tycka om böckerna, är det inga problem att väcka elevernas intresse för att läsa (Nilsson, 1989). Lärarna måste visa eleverna att de själva är entusiastiska gällande läsning och att böcker är roliga, gripande och engagerande (Norström, 1997).

Det bör skapas situationer då det känns meningsfullt för barnen att läsa (Ejeman & Molloy, 1997; Smith, 1997). Chambers (1995) menar att pedagoger som vill lyckas i sitt arbete med att utveckla barns intresse och viljan att läsa måste veta hur de skapar den läsmiljö som krävs för att göra detta möjligt. En god läsmiljö beskrivs på så sätt att, om man slår sig ner på en plats där man sitter bekvämt, kan man läsa länge. Men om man sitter obekvämt och dessutom blir distraherade hela tiden, kommer alla utom den mest orubblige läsaren att ge upp rätt snabbt (Chambers, 1995). Den som har svårt för att läsa och kanske inte har intresset, måste enligt Wingård & Wingård (1994) få en möjlighet att komma in i sin bok ordentligt på skoltid, vilket är bäst under morgonen då koncentrationsförmågan är på topp. Det ska vara tyst med hänsyn till de barn som lätt tappar koncentrationsförmågan. Elevernas placering i klassrummet kan också vara viktig. Läraren bör placera eleverna så de inte har möjlighet att frestas till ögonkontakt, då koncentrationen kan brytas. Detta är viktigt för den som inte har det brinnande intresset för läsning. Det är förstås positivt att som lärare uppmuntra till läsning

i hemmet. Det kan däremot vara svårt att samla ihop så pass mycket koncentration hemma, om man inte har någon större läsvana (Wingård & Wingård, 1994).

2.3.1.1 Högläsning och boksamtal

”Det finns folk som säger att de inte tycker om att läsa berättelser, men jag har aldrig träffat någon som inte tycker om att lyssna till en” (Chambers 1995, s.56). De muntliga berättelserna kan bidra till att man skapar kontakt med den skrivna litteraturen. Vår lust att läsa skönlitteratur kan påverkas av de muntliga erfarenheter av berättelser vi har med oss, och vad de betyder och ger oss som läsare (Chambers, 1995). Ekström & Isaksson (1997) påstår att det är en myt att barn blir bortskämda av högläsning, istället bidrar högläsningen till att läslusten ökar. Lässtunderna tillsammans med eleverna betyder mycket (Wingård & Wingård, 1994; Norström, 1997). Wingård & Wingård (1994) berättar om hur elever och pedagoger under lässtunderna sitter nära varandra och utforskar boken tillsammans genom att de tittar på bilderna, lyssnar och diskuterar kring det som händer i boken. Detta skapar kontakt, inte bara med boken, utan också mellan den som läser och de som lyssnar på boken. Genom den mänskliga kontakten förstår barnen att de är viktiga, så viktiga att läsaren avsätter tid till att läsa tillsammans med dem. Läsningen ger barnen upplevelser, upplevelser av att böcker är spännande, och detta är något som väcker deras nyfikenhet till att själva läsa när tiden är mogen (Wingård & Wingård, 1994).

Ett sätt att väcka barnens intresse för en bok kan vara att låta dem ta del av varandras läsning och berätta om sin favoritbok (Månsson, 1995; Björk & Liberg, 1996). Chambers (1995) menar att all tid som vi lägger på att låta barnen prata med varandra om böckerna de läst är värdefull, här kan deras nyfikenhet väckas, och i sin tur kan detta leda till att de vill läsa mer. Genom att påverka intresset för läsning hos flertalet barn i klassen, kan deras läslust smittas av på de andra (Chambers, 1995).

2.3.1.2 Bokval

Genom att nå eleverna och påverka deras syn på litteratur, om den är negativ, krävs det intresseväckande litteratur. Litteraturen ska ge barnen glädje, upplevelse och underhållning (Svedner, 1999). Pedagogers mål måste enligt Wingård & Wingård (1994) vara att locka alla till ett ökat läsande, både dem som aldrig tagit sig igenom en hel bok och dem som utan vidare

läser massor av böcker. När barnen börjar läsa är det av största vikt att de får tillgång till ett brett sortiment av böcker med olika svårighetsgrader, man måste även ge barnen tillgång till lättlästa böcker (Wingård & Wingård, 1994).

Wingård & Wingård (1994) skriver att det är nödvändigt att ha god kunskap om både eleven och om boken ifråga. Klassläraren har elevkunskapen och bibliotekarien har bokkunskapen, men det är inte ofta som dessa två källor av kunskap kombineras. Det är stor risk att mötas av negativa reaktioner då urvalet av böcker inte är stort, detta är något som i värsta fall kan påverka hela klassen (Wingård & Wingård, 1994). Finns det få böcker att välja mellan poängterar Chambers (1995) att möjligheten att hitta något man vill läsa är mindre än om det finns ett brett sortiment av böcker. För att man ska känna läsglädje bör det finnas tillgång till den sortens böcker man vill läsa.

Valet av böcker ska göras utifrån barnens egna behov. Man ska se till barnets intresse (Ejeman & Molloy, 1997; Smith, 1997; Svedner, 1999). Lärarens uppgift blir att hitta passande böcker till barnet utifrån det enskilda barnets nivå, läsförmåga, intresse, aktuella situation och erfarenheter (Nilsson & Nilsson, 1990). Chambers (1995) poängterar att vi vill alla kunna välja fritt, och när vi får den friheten blir vår inställning till läsning öppen och positiv. Läslusten kan därför väckas när vi får välja utifrån egen smak och tycke. På samma sätt som vuxna, behöver barn få tillgång och möjlighet att själva leta reda på böcker som passar deras behov, mognadsnivå och personlighet. Barn behöver därför få gå och botanisera bland böcker för att få möjlighet till detta individuella val (Chambers, 1995). Även Norberg (2003) poängterar vikten av att välja skönlitteratur utefter eleverna för att väcka deras läsglädje, annars kan effekten bli den motsatta dvs. de tycker att böcker är ointressanta och trista.

Om vi tycker om att läsa och är positiva inför det är sannolikheten stor att vi också upplever det så. Men om vi däremot har krav på oss att läsa kommer vi förmodligen också tycka att det är trist med böcker och läsning (Chambers, 1995). Norberg (2003) menar att för att läsningen ska bli lustfylld måste barnen få möjlighet till integritet, kravlöshet och den måste få ske på barnens egna villkor. När vi hjälper eleverna i deras läsning ska vi låta barnen diskutera med sina klasskamrater. Norberg (2003) berättar att genom hennes år som lärare har de flesta elever som hon haft aldrig läst skönlitteratur mer än när de blivit "tvingade", och de har då blivit specialister på att undvika den typen av aktivitet. Norström (1997) menar att eleverna

själva kan föra läsprotokoll över böckerna de läst. Eleverna ska inte se det som något krav att föra läsprotokoll, utan som ett roligt sätt att synliggöra för sig själv vad de läser under en termin eller ett läsår. Det är tydligt att läsprotokollet kan uppmuntra de elever som inte vill läsa böcker (Norström, 1997).

2.3.1.3 Bokpresentation

Förförståelsen av en bok är oerhört viktig då det gäller att väcka läslust hos de barn där läsmotstånd, osäkerhet och lässvårigheter finns (Amborn & Hansson, 1998). Wingård & Wingård (1994) skriver att om det tar det för lång tid att läsa första sidan är det självklart lätt att man ger upp och stänger boken. Att berätta om bokens inledning kan vara till stor nytta. Det kan vara bra att läraren till och med läser bokens första kapitel högt för eleverna. Man bör som pedagog berätta så pass mycket om boken, att eleverna kan ta sig igenom de första kapitlen utan problem, då de känner igen det de läser. De har då hunnit skapa sig inre bilder av miljö och personer i boken (Wingård & Wingård, 1994). Norberg (2003) poängterar att de elever som inte har någon lust att läsa böcker kan behöva vägledning av en vuxen. Ett exempel på detta kan vara när den vuxne presenterar en bok, att man först ger glimtar ur boken för att fånga barnens intresse och nyfikenhet.

Wingård & Wingård (1994) tar upp några viktiga steg som finns för att ta sig igenom några av de blockeringar barnen kan ha med sig i sitt bagage och som kan påverka deras förhållande till böckernas värld. Bokens framsida, är det som betyder mest när eleverna ska välja böcker. Det är därför viktigt att föra en diskussion kring detta och ge smakprov på bra böcker trots "tråkig" framsida, för här hittar man en av de faktorer som mest påverkar barns val av böcker. Det är även viktigt att prata om baksidan då detta är nästa faktor som avgör om barnen ska läsa boken eller inte. Efter diskussion kring dessa blockeringar, har barnen kunskap och kan ge boken en chans istället för att lägga den åt sidan (Wingård & Wingård, 1994). Det är av stor betydelse hur böckerna presenteras för oss. Något som kan påverka oss antingen negativt eller positivt, är hur boken är uppställd. Finns det böcker synliga i klassrummet, kan detta skapa lust hos barnen att vilja läsa (Chambers, 1995).

2.3.2 Hemmets roll

Det är positivt om föräldrarna är engagerade i barnets läsning (Wingård & Wingård, 1994). Norberg (2003) menar att de barn som har läsglädje och gärna läser böcker har oftast ett bra stöd hemifrån. I hemmet får barnet sina föräldrar som läsande förebilder, de läser högt för barnen även när barnen själv kan läsa och det vuxna läsandet kan ge inspiration. I sådana hem har böckerna ett stort utrymme i vardagen (Norberg, 2003). Norström (1997) skriver att den bästa uppmuntran till läsning ett barn kan få är att under uppväxten befinna sig i en läsande miljö. Föräldrarna bör ta ansvar för barnets läsning, även när barnet tycker att det är svårt och jobbigt. Även om det skapas konflikter får föräldrarna inte ge med sig. Låter man barnet slippa undan gör man istället barnet en björntjänst. Föräldrarna måste sätta hårt mot hårt, även mot barn som säger att de inte bryr sig och inte orkar läsa en bok. Det är viktigt att föräldrarna tar med sina barn till biblioteket där de kan finna lämpliga böcker. Vill man att barn ska tycka om att läsa måste vi vuxna ibland vägleda och hjälpa dem att skapa förutsättningar för att läsa själva. Man kan hjälpa dem dels genom att skaffa böcker och dels genom att skapa tillfällen där det ges tid för läsning. Hjälper vi barnen att starta bra läsvanor, har det också skapats goda förutsättningar för att läsglädje väcks, och barnen kan komma att fortsätta sin läsning (Norström, 1997).

2.4 Vad kan vi göra med de barn som inte vill/inte tycker om att läsa?

Barn har olika inställningar till att inte vilja läsa böcker, en del lägger inte ner någon större tid på att läsa medan andra har en fientlig inställning till allt som handlar om böcker och läsning (Norström, 1997).

2.4.1 Skolans roll

Nilsson (1986) skriver att det finns många barn som startar sent med att börja läsa och som läser med stor ansträngning. De här barnen tycker inte att det är tråkigt att läsa. Detta är ett stort problem, speciellt i skolan. Nilsson (1986) ger tips på hur man kan öka de här barnens intresse för läsning. Man kan ge dem lättlästa böcker med ett utmanande innehåll som är anpassat efter barnets mognad.

Norström (1997) skriver att på lång sikt är högläsning ett effektivt sätt att göra böcker lockande och att inbjuda till läsning. Norström (1997) vet av egen erfarenhet att högläsning är ett bra sätt att fånga en hel klass. Eftersom barn gillar när någon läser för dem finns det all anledning att använda högläsningen till att få barn som inte vill läsa att bli intresserade av böckernas värld. Till och med den som är mest motstridig mot läsning lyssnar oftast intresserat när någon läser upp en berättelse (Norström, 1997). Att använda skönlitteratur i det praktiska arbetet, kan förhoppningsvis också leda till att alla barn kan lära sig att tycka om och bli nyfikna på böcker och läsande (Månsson, 1995). I de klasser där läsintresset är lågt kan ett besök från en författare ha en inspirerande effekt. Det blir något nytt och annorlunda, som kan dra till sig många nyfikna och skapa intresse hos barnen (Nilsson, 1986).

Det behövs kunskaper om barnet och om böcker. Här kan man ta hjälp av föräldrarna som vet mycket om sina barns intressen. Föräldrarna kan ge viktiga ledtrådar som kan ge förslag på vilka böcker man ska ge till barnen (Nilsson, 1986). Norström (1997) skriver att i utvecklingssamtal med föräldrarna finns det goda möjligheter att tillsammans få grepp om problemet. Där kan pedagogerna peka på och klargöra problemet för föräldrarna. Det gäller att inte dra sig för att poängtera att föräldrarnas insatser är precis lika betydelsefulla som skolans då det gäller att bryta barnets läsovilja (Norström, 1997).

2.4.2 Hemmets roll

Nilsson (1986) skriver att de flesta undersökningar som författaren tagit del av, visar att barn inte föds med en ovilja mot att läsa böcker. Det är tvärtom så att nästan alla barn tycker om att läsa böcker, under förutsättning att de får passande böcker. Motståndet mot att läsa kan bli större ju längre man väntar, det är därför viktigt att börja tidigt. Det hjälper inte att tala om för barnen att läsningen har stor betydelse för barnets utveckling. Detta förklarar bara varför det är viktigt att läsa böcker i skolan, men det betyder ingenting för barnen. Det kan istället få en negativ effekt då barnen får tillräckligt med förmaningar och krav på att syssla med vettiga och ordentliga saker. Det vi istället måste göra är att låta barnen ta del av det roliga och fantastiska med läsningen och berätta på ett engagerande sätt om vår egen läsning. Många föräldrar slutar läsa högt för sina barn direkt när de lärt sig att läsa själva. Detta kan resultera i att barnen uppfattar böcker som fåniga och ointressanta, detta kan i sin tur lägga grunden till ett ointresse för böcker som varar livet ut (Nilsson, 1986).

2.4.3 Orsaker till varför barn inte vill läsa

Det kan vara svårt att ta reda på varför en elev inte vill läsa, men vi bör ändå vara lyhörda för hur de här eleverna reagerar på skolarbetet och framförallt på läsandet. Det är bra om pedagoger och föräldrar gemensamt kan komma fram till varför barnet inte vill läsa (Norström, 1997). ”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.” (*Lpo 94*, s.16)

Norström (1997) skriver att det kan finnas flera orsaker till varför barn inte vill läsa :

- barnen kan komma från en familj som hyser förakt mot skola och utbildning
- barnen var inte tillräckligt mogna när läsinlärningen inleddes
- under läsinlärningen kan tempot ha varit för högt jämfört med barnens inlärningstakt
- barnen arbetar med för avancerade texter och misslyckas ständigt
- lärare och föräldrar ställer för höga krav på barnen när det gäller läsningen
- barnen har ett svagt stöd för skolarbetet i hemmet, barnens föräldrar förstår inte hur allvarligt det är att deras barn väljer att inte läsa
- barnens föräldrar väljer att inte ta en konflikt om läsningen

3 PROBLEMPRECISERING

I litteraturgenomgången tar vi upp skönlitteraturens betydelse för barns utveckling och hur man kan arbeta för att väcka barns läsglädje, även då det gäller de barn som inte är intresserade av skönlitterära böcker. Utifrån litteraturgenomgången, vill vi nu undersöka hur pass stor kunskapen är gällande detta bland pedagoger och föräldrar. Vår problemprecisering är därmed: Vad vet pedagoger och föräldrar om skönlitteraturens betydelse och arbetet kring att väcka läsglädje?

4 METOD OCH MATERIAL

I detta kapitel presenteras informanterna som består av pedagoger och föräldrar, vårt val av metod vilken har varit kvantitativ och tillvägagångssättet i vår undersökning.

4.1 Urval

Enkäter har delats ut till pedagoger och föräldrar till barn i skolår F-3. Detta har vi gjort med tanke på att pedagogerna och föräldrarna är de personer som har det största ansvaret för barnets läsglädje och arbetet kring skönlitteratur. Vi vill därmed ta del av båda sidornas kunskap. Vi har besökt tre skolor i en kommun i Skåne, där vi inhämtat våra data från pedagogerna som är klasslärare till barn i skolår F-3. Föräldrarna är bosatta i samma kommun. Alla föräldrar har inte barn i de klasser där vi lämnat enkäter till pedagogerna. Alla informanterna har vi personligen besökt och lämnat ut enkäter till. Utifrån etiska val (se bilaga 1) är informanterna anonyma dvs. varken namn eller annan identifiering kan göras. Detta är något som vi har klargjort för informanterna innan de fyllde i enkäterna. Vårt mål är inte att dela upp informanterna efter årskurserna utan vi ser istället på informanternas övergripande kunskap i skolår F-3. Valet av åldersgrupp har gjorts med tanke på barns utveckling under dessa år, t.ex. att de börjar lära sig läsa och skriva. Vårt arbetsunderlag består av 40 enkäter, varav 20 är pedagogers svar och resterande 20 är föräldrars svar. Vi fick in alla utdelade enkäter.

4.2 Metod

Den metod vi har genomfört är kvantitativ, dvs. vi har delat ut enkäter och samlat in våra data på detta sätt. Trost (2001) och Patel & Davidsson (2003), har hjälpt oss att utforma våra enkäter. Enkäterna består av både öppna frågor och flervalfrågor. Anledningen till detta arbetssätt är att få ta del av pedagogernas och föräldrarnas fördjupade kunskaper kring ämnet i form av mätbar kunskap. Vår undersökning är grundad på de enkäter vi delat ut till pedagoger och föräldrar (se bilaga 2 och 3). Frågorna är skrivna med utgångspunkt i litteraturgenomgången för att kunna förankra resultatet i denna. Det är två frågeformulär som sammanställts, ett är riktat till föräldrarna och ett till pedagogerna. Vi är medvetna om att vi inte gjort någon stor undersökning men med tanke på att det varit begränsad tid och utrymme var det inte möjligt att göra det större än så här. Det är något vi har med oss då vi redovisar

och diskuterar vårt resultat. Vi kan endast se tendenser i informanternas svar. Vidare arbete utifrån det arbete vi gjort är vi därför positiva inför. I sammanställningen av enkäterna presenteras pedagogernas svar för sig och föräldrarnas för sig. Frågorna har vi valt att synliggöra genom tabeller för att göra det så överskådligt som möjligt.

5 REDOVISNING AV RESULTAT

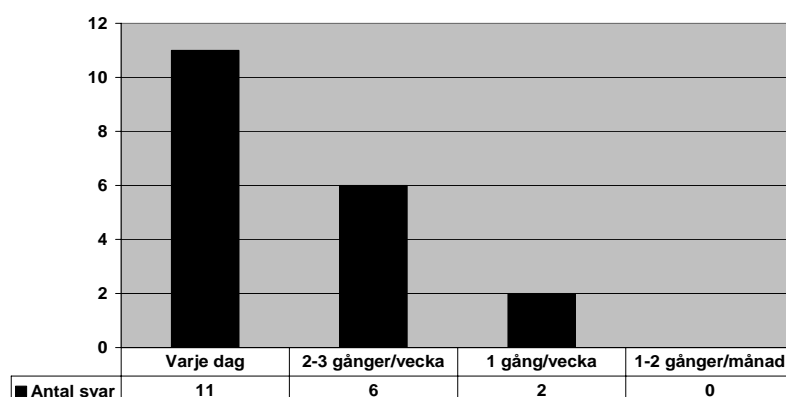
I detta kapitel redovisas resultatet av undersökningen som genomförts. Här redovisas fråga för fråga, efter varje fråga visas det sammanställda svaret. Tillsist följer en sammanfattning av informanternas svar.

5.1 Redovisning av enkäter för pedagoger

Fråga 1. Vad kan skönlitteraturen bidra till?

Flertalet pedagoger svarade att skönlitteraturen kan bidra till ett utökat ordförråd, till att fantasin stimuleras och att barnen blir språkligt medvetna. Det kom även upp att barnen får ökad läshastighet och att de genom skönlitteraturen kan få intresse för läsning.

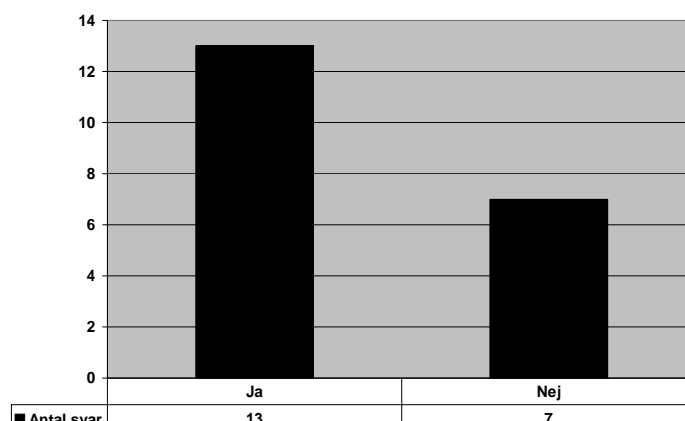
Fråga 2. Hur ofta arbetar ni med skönlitteratur i klassen?

Annat alternativ: En pedagog svarade 3-4 gånger/vecka.

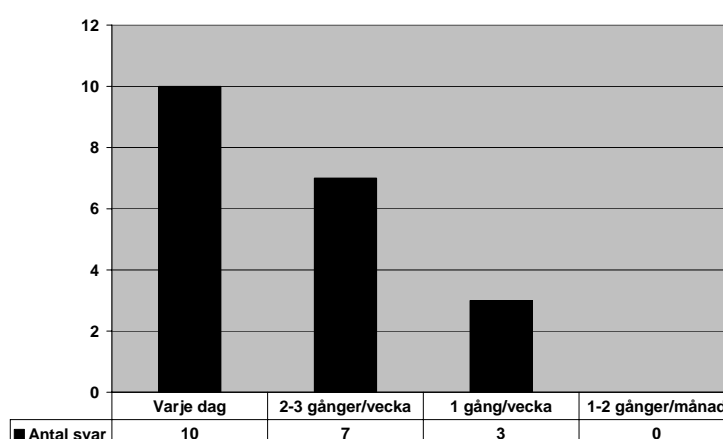
Utifrån detta svar, visas att flertalet pedagoger säger sig arbeta med skönlitteratur i klassen var eller varannan dag. Alla pedagoger arbetar med skönlitteratur i klassen minst en gång i veckan.

**Fråga 3. Jobbar du extra med de barn som inte vill läsa/inte är intresserade av böcker?
Om ja, hur? Om nej, varför inte?**

Flertalet pedagoger svarade att de arbetar extra med de barn som inte vill läsa/inte är intresserade av böcker. Dessa pedagoger svarade, att de arbetade med att hitta lämpliga böcker på barnens nivå, anknuter till böcker utifrån barnens intresse och att de använder sig av högläsning för att väcka deras läslust. Sju pedagoger säger sig inte arbeta extra med de barn som inte vill läsa/inte är intresserade av böcker, varav tre pedagoger svarade att anledningen till detta var att de inte kommit i kontakt med barn som inte vill läsa. En pedagog svarade att det är svårt att få tiden att räcka till, och de övriga tre har inte lämnat något svar på denna följdfråga.

Fråga 4. Avsätter du någon tid för högläsning? Om ja, hur ofta?

Alla 20 pedagoger avsätter tid för högläsning. Hälften av pedagogerna svarade att de läser högt i klassen varje dag, och hälften minst en gång i veckan.

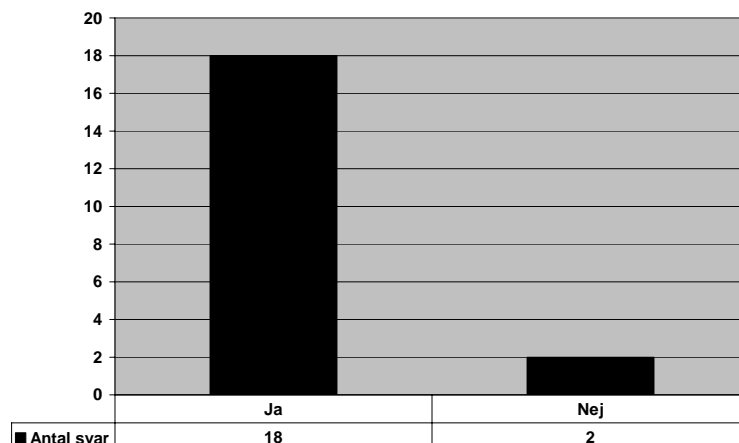
Fråga 5. Varför läser du högt för barnen?

Pedagogerna poängterar att barnen får bättre ordförråd och att högläsningen bidrar till gemenskap i gruppen då det är en mysig stund där barnen får varva ner. Detta inspirerar även barnen till att själva vilja läsa. Barnens fantasi stimuleras och de som inte kan läsa behöver också få leva sig in i böckernas värld.

Fråga 6. Hur gör du för att väcka läsglädje?

Pedagogerna säger sig läsa högt för barnen för att få dem nyfikna och intresserade av böcker. De flesta pedagoger svarade att de försöker hitta lämpliga böcker på barnens egen nivå och som är intressanta för barnen. De påstår att de besöker biblioteket samt tar in nya böcker i klassrummet och pratar kring dessa. En pedagog poängterar vikten av att vara en positiv förebild för barnen, då det gäller läsning.

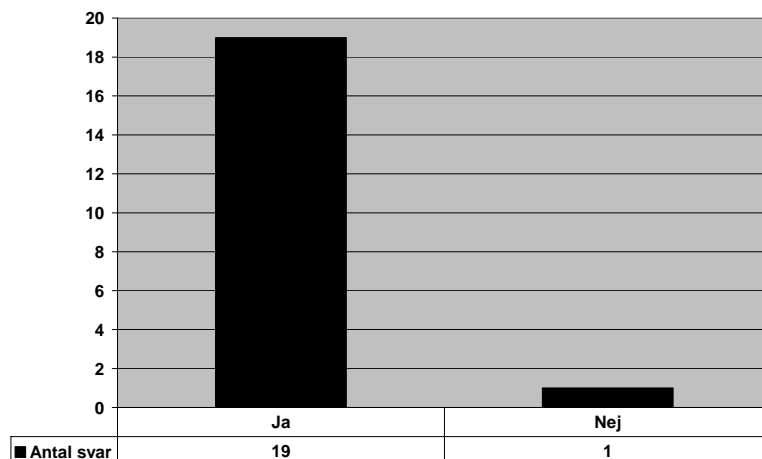
Fråga 7. Samarbetar du med föräldrarna gällande barns läsglädje? Om ja, varför? Om ja, hur?

Alla pedagoger utom två, säger sig samarbeta med föräldrarna gällande barns läsglädje. De flesta pedagogerna menar att de samarbetar med föräldrarna för att de tycker att det är viktigt att föräldrarna är engagerade i sitt barns läsning. Pedagogerna tycker också att det är viktigt att föräldrarna läser för sina barn och att barnen får utrymme att läsa hemma. De menar också att föräldrarna är barns viktigaste inspirationskälla och förebild. Pedagogerna svarade att de samarbetar genom att diskutera med föräldrarna under föräldramöte och utvecklingssamtal, de ger föräldrarna tips på bra böcker och uppmuntrar föräldrarna att läsa för sina barn. De håller

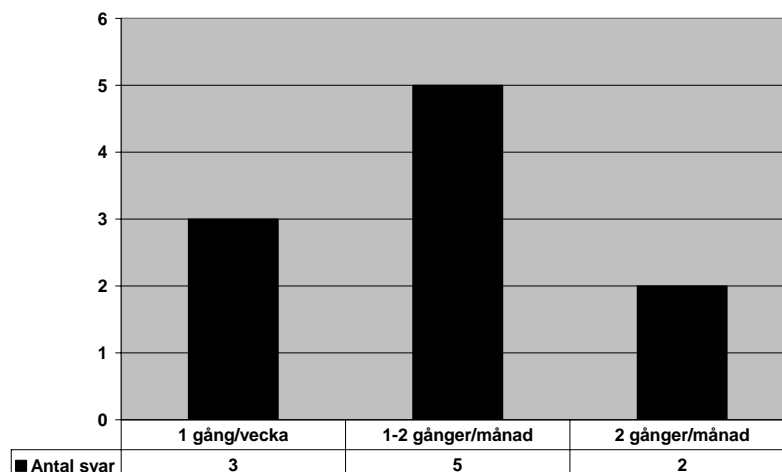
kontakten med föräldrarna genom kommunikation via barnens läslogg, loggböcker. Eleverna får låna hem böcker.

Fråga 8. Låter du barnen själva välja böcker?

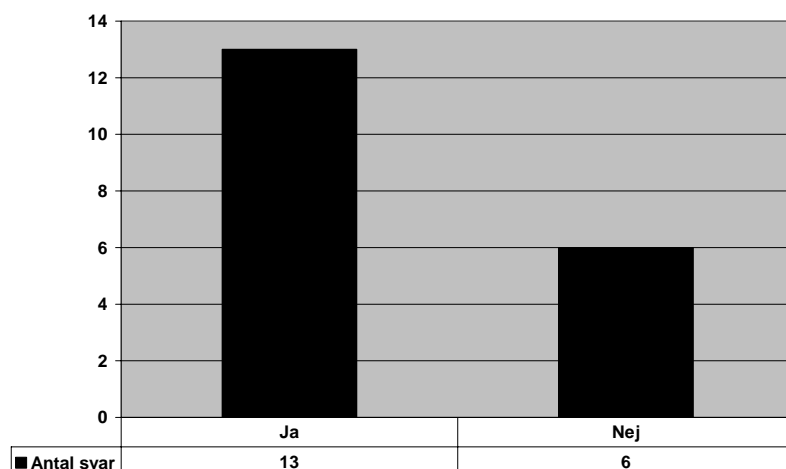
Alla pedagoger utom en låter barnen själva välja böcker att läsa.

Fråga 9. Ger du barnen boktips? Om ja, hur ofta?

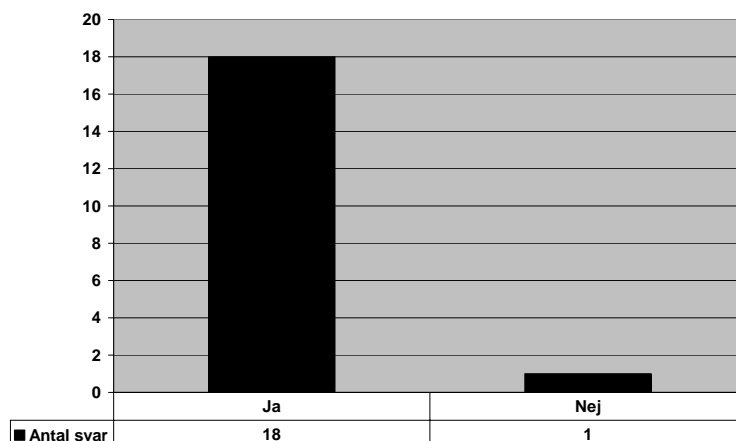
17 pedagoger svarade att de ger barnen boktips, övriga tre svarade att de inte ger barnen boktips. Sju av de 17 som svarade ja, kryssade inte i våra ovanstående svarsalternativ. Dessa sju skrev egna alternativ, varav två svarade att boktips ges 2-3 gånger/vecka. Resterande pedagoger skrev att de ger boktips då det behövs och i det vardagliga arbetet. Det är spridda svar på hur ofta boktips ges.

Fråga 10. Förs det boksamtal i klassrummet så att barnen får ta del av varandras läsning?

En pedagog svarade inte på denna fråga. Men av de 19 svar vi fick framgår det att majoriteten för boksamtal i klassrummet.

Fråga 11. Arbetar du för att skapa en god läsmiljö i klassrummet? Om ja, hur? Om nej, varför inte?

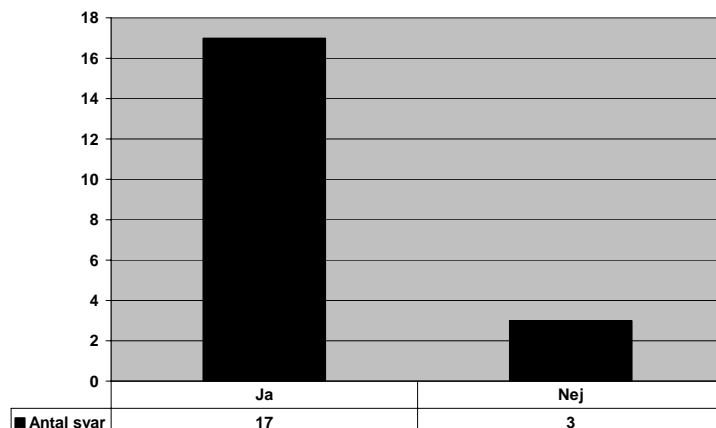

En pedagog svarade inte på denna fråga. 18 utav 19 pedagoger svarade att de arbetar för att skapa en god läsmiljö i skolan. Pedagogerna skapar en lugn och skön stämning med tända ljus. De har en mysig möblering och en soffa som barnen kan läsa i. Böcker och boklådor är väl synliga för barnen. En del pedagoger låter barnen få en stunds tyst läsning varje morgon. Den pedagogen som svarade att han/hon inte arbetar för att skapa en god läsmiljö i klassrummet, gör inte detta för att barnen inte kan läsa själva.

Fråga 12. Har du pratat om skönlitteraturens betydelse med föräldrarna?

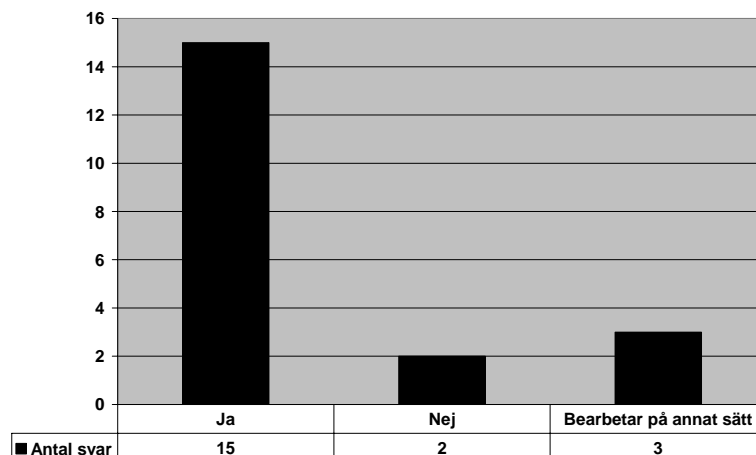
Flertalet pedagoger har pratat med föräldrarna om skönlitteraturens betydelse. 19 pedagoger svarade ja på denna fråga, en svarade nej.

Fråga 13. Har du pratat med föräldrarna om hur de kan göra för att främja barnets läsglädje? Om ja, hur gör de?

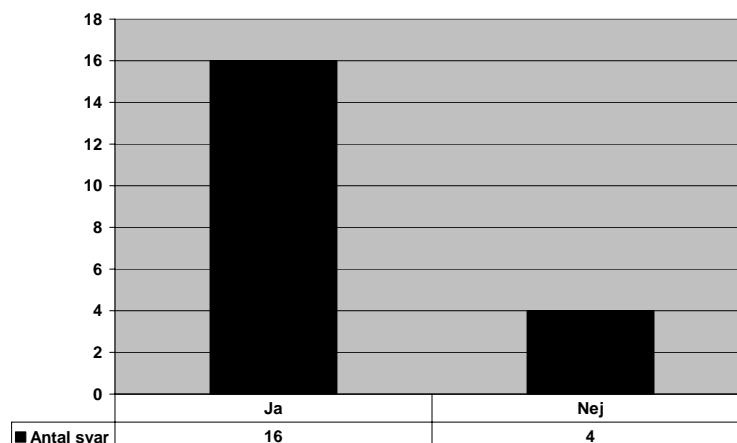
Majoriteten av pedagogerna säger sig ha pratat med föräldrarna om hur de kan göra för att främja barnets läsglädje. Pedagogerna tycker att föräldrarna ska läsa högt för sina barn, t ex godnattsagor. Barnen ska ges tid att läsa mycket hemma då föräldrarna kan köpa eller låna böcker tillsammans med barnet på biblioteket. Föräldrarna ska lyssna på barnens läsläxor.

Fråga 14. För barnen något protokoll över böckerna de läser? De som bearbetar på annat sätt, hur?

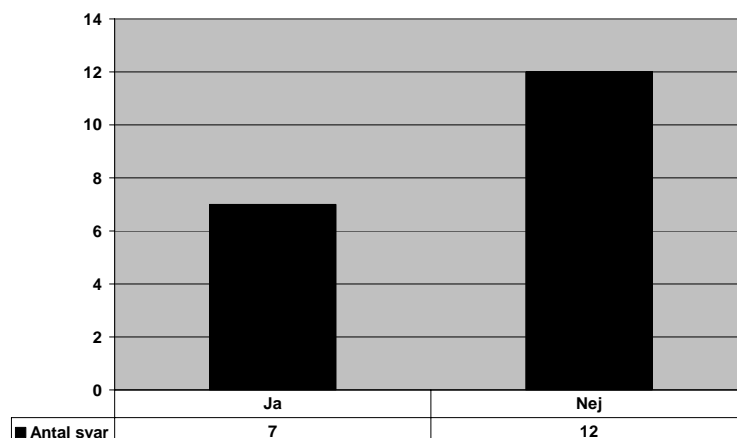
Flertalet pedagoger svarade att de låter barnen föra något protokoll över böckerna de läser. De pedagoger som bearbetar på annat sätt svarade att de pratar i klassen om böckerna de läst.

Fråga 15. Använder du skönlitteraturen i de andra ämnena?

Majoriteten av pedagogerna säger sig använda skönlitteratur i de andra ämnena.

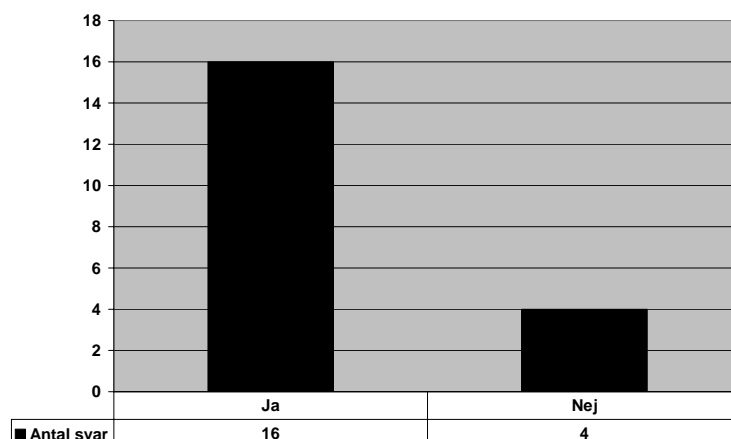
Fråga 16. Har ni haft något författarbesök?

En pedagog lämnade inget svar på denna fråga. Majoriteten svarade att de inte haft något författarbesök.

Fråga 17. Läser du själv barnböcker? Om ja, varför? Om nej, varför inte?

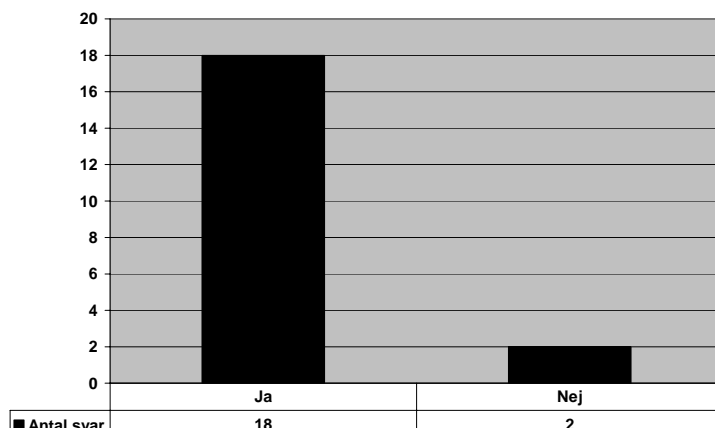
Majoriteten av pedagogerna svarade att de själva läser barnböcker. De flesta gör det för att hitta bra böcker till barnen och för att kunna ge boktips. De läser för att de vill veta vad böckerna handlar om innan de har högläsning och för att hålla sig ajour i barnböckernas värld. Två pedagoger läser för att de tycker att det är så fina bilder i barnböcker. Fyra pedagoger svarade att de inte läser barnböcker själva, varav två svarade att det inte blir av och att tiden inte räcker till. En svarade att han/hon hellre läser vuxenböcker. En pedagog svarade inte på denna följdfråga.

5.2 Redovisning av enkäter för föräldrar

Fråga 1. Vad kan skönlitteraturen bidra till, för dina barn?

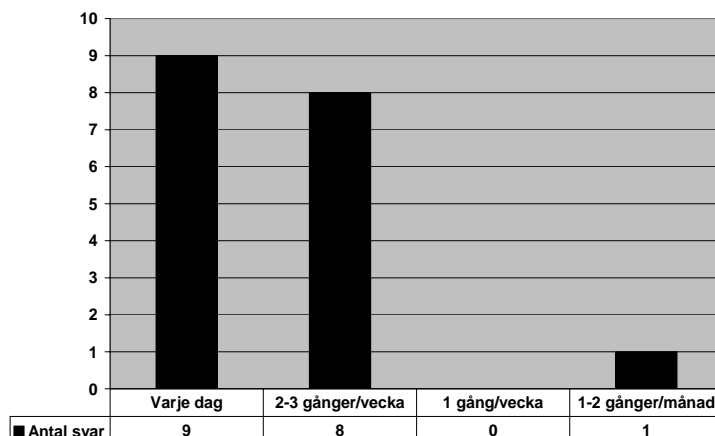
De flesta föräldrarna anser att skönlitteraturen kan bidra till språkutveckling och ett ökat ordförråd. Barnen får möjlighet att fantisera och fly från verkligheten. Barnens läslust väcks. Att läsa skönlitteratur ger en stund av avkoppling.

Fråga 2. Tycker ditt barn om att läsa/titta i barnböcker? Om ja, varför? Om nej, varför inte?

Majoriteten av föräldrarna svarade att deras barn tycker om att läsa och titta i barnböcker. Anledningen är bl.a. att barnen tycker att det är roligt och spännande. I böckerna finns fina färger, bilder och roliga figurer. Det ger avkoppling och en mysig stund tillsammans med en vuxen. Endast två föräldrar har barn som inte tycker om att läsa/titta i barnböcker. En förälder svarade att han/hon inte vet varför barnet inte är intresserat av att läsa. Den andra föräldern gav inte något svar på denna följdfråga.

Fråga 3. Läser du högt för dina barn? Om ja, hur ofta?

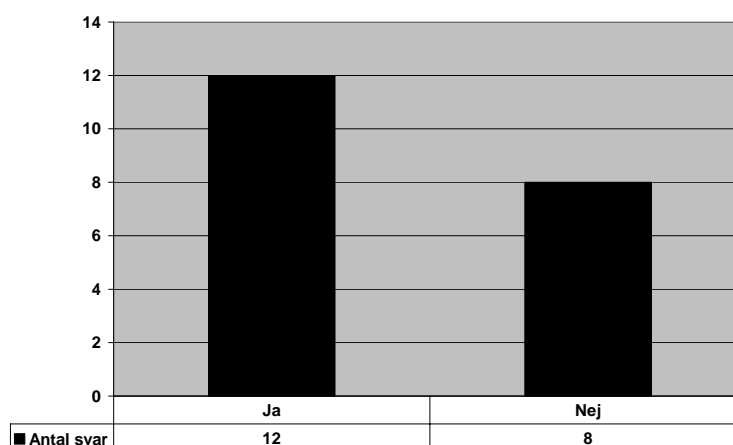

Alla 20 föräldrar svarade att de läser högt för sina barn. En förälder svarade inte på följdfrågan, den andra som inte är med i tabellen gav ett annat svar nämligen att han/hon läser för sina barn periodvis. Majoriteten av föräldrarna läser högt för sina barn var eller varannan dag.

Fråga 4. Varför läser du högt för barnen?

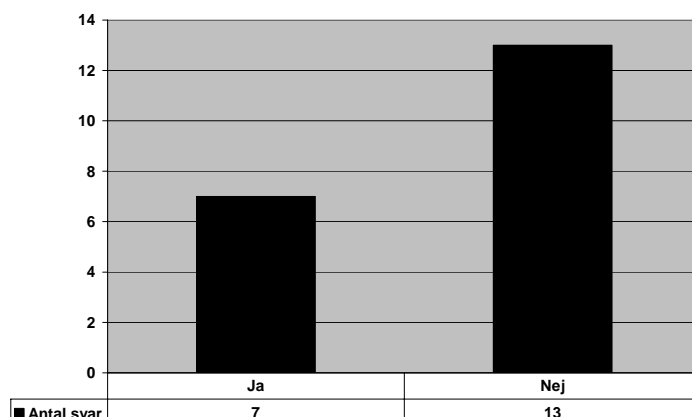
Flertalet föräldrar säger sig göra detta för att det är en mysig, skön och lugn stund på dagen och ett tillfälle att umgås. En del poängterar att det är för att skapa en mysstund innan läggdags. En förälder läser för sitt barn eftersom barnet inte kan läsa, och en annan förälder läser för sitt barn då barnet inte själv vill läsa. En förälder läser för att barnets fröken har sagt att det är viktigt.

Fråga 5. Arbetar du för att väcka läsglädje hos ditt barn? Om ja, hur?

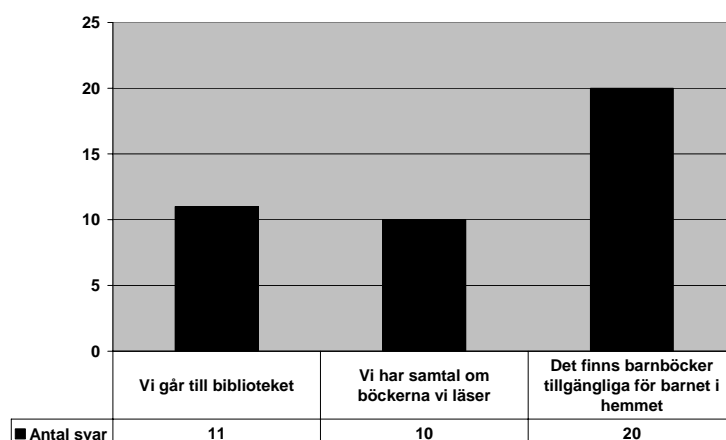
Majoriteten svarade att de arbetar för att väcka läsglädje hos sitt barn. Detta gör de genom att läsa högt för sina barn, köpa och låna böcker på biblioteket. Två föräldrar tycker att man som förälder ska läsa mycket själv och vara läsande förebilder. En förälder läser böcker för barnen som barnen är intresserade av. En förälder svarade att, efter att familjen sett en film som barnen tycker om så köper de boken, barnen kan då lättare känna igen det de läser. Två av de som svarade nej, skrev att de inte behövde arbeta med detta för att deras barn redan hade läsglädje.

Fråga 6. Har du fått tips från barnets lärare om hur du ska gå tillväga för att få ditt barn intresserat av läsning? Om ja, vilka tips?

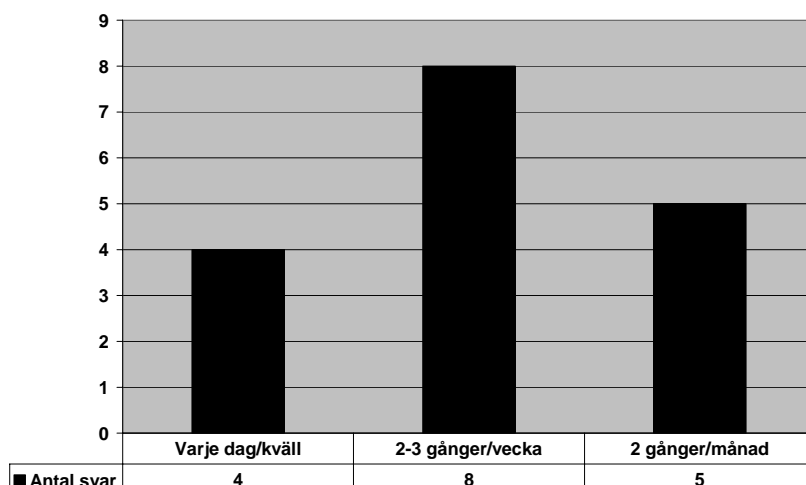
Majoriteten svarade att de inte fått några tips av barnets lärare om hur de ska gå tillväga för att få sitt barn intresserat av läsning. Sju föräldrar säger sig ha fått tips, vilka var att de ska läsa högt för barnen i böcker som barnen själva valt. Barnen ska låna lättlästa böcker med bilder, och de ska få låna hem böcker från skolan. En förälder har inte svarat på denna fråga.

Fråga 7. Vilket utrymme har skönlitteratur för barn, i hemmet?

Annat alternativ: Har cd-böcker, skriver ibland egna små historier och är med i en bokklubb. På denna fråga kunde föräldrarna kryssa i mer än ett alternativ. I tabellen ovan ser vi att alla föräldrar svarade att de har barnböcker tillgängliga för barnet i hemmet.

Fråga 8. Läser du själv böcker? Om ja, hur ofta?

17 föräldrar säger sig läsa böcker själv och tre svarade att de inte läser några böcker. Flertalet läser själv böcker, minst 2-3 gånger/vecka.

5.3 Sammanfattning av resultat

Här följer en sammanfattning utifrån majoritetens svar på pedagogernas respektive föräldrarnas enkäter.

5.3.1 Pedagogernas svar

Pedagogernas kunskap om skönlitteraturens betydelse är hög, de svarade att skönlitteraturen kan bidra till stimulans av fantasin, språklig utveckling, läsglädje och ökad läshastighet. Det var först på frågan ”Varför läser du högt för barnen”? som pedagogerna svarade att skönlitteraturen bidrar till avkoppling, detta var något som de inte nämnt tidigare. Majoriteten av pedagogerna arbetar med skönlitteratur och högläsning var eller varannan dag. De arbetar extra med de barn som inte vill läsa eller titta i böcker, detta genom just högläsning och genom att hitta lämpliga böcker utifrån barnens nivå och intresse. Flertalet av pedagogerna skapar en god läsmiljö genom mysig möblering och en skön stämning med tända ljus. En del låter barnen få läsa tyst en stund varje morgon. Majoriteten av pedagogerna ger barnen boktips och barnen får även själva utrymme att välja böcker och samtala kring varandras läsning i klassrummet. De bearbetar även böckerna de läser med hjälp av protokoll. En stor del av pedagogerna läser själva barnböcker för att de ska kunna ge barnen de böcker som

krävs och för att ha kännedom om böckerna innan de har högläsning. De använder skönlitteratur även i andra ämnen. Något författarbesök har majoriteten inte haft. Flertalet pedagoger har pratat med föräldrarna om skönlitteraturens betydelse och om hur de kan göra för att främja barnets läsglädje. De flesta samarbetar med föräldrarna gällande barns läsglädje därför att de tycker att det är viktigt att barnen får utrymme att läsa i hemmet och att föräldrarna är engagerande förebilder. Föräldrarna får tips under utvecklingssamtal och föräldramöten då pedagogerna poängterar vikten av att läsa högt för barnen och ger förslag på lämpliga böcker som barnen kan få låna hem. Majoriteten av pedagogerna väcker alltså barns läsglädje genom att de läser högt för barnen, försöker hitta lämpliga böcker på barnens egen nivå, besöker biblioteket och tar in nya böcker i klassrummet och pratar kring dessa.

5.3.2 Föräldrarnas svar

Föräldrarna har stor kunskap om vad skönlitteraturen kan bidra till, i enkäterna lyfter de fram språkutveckling, fantasi, läslust och avkoppling. Majoriteten av föräldrarnas barn tycker om att läsa och titta i barnböcker. Alla föräldrar läser högt för sina barn och majoriteten gör detta var eller varannan dag, därför att det ger en mysig och lugn stund tillsammans. Skönlitteraturen har stort utrymme i hemmet då alla har barnböcker tillgängliga för barnen. Majoriteten av föräldrarna läser själva böcker varje vecka och en del besöker biblioteket med sina barn. Majoriteten arbetar för att väcka läsglädje hos sina barn. De flesta föräldrar har inte fått tips från barnets lärare om hur de ska gå tillväga för att få barnet intresserat av läsning.

6 DISKUSSION

Utifrån resultatet ser vi tendenser på att pedagogernas och föräldrarnas kunskap kring skönlitteraturens betydelse och att väcka läsglädje är hög. Pedagogerna och föräldrarna är eniga om att skönlitteraturen bidrar till språkutveckling, fantasi och läsglädje. Detta är något som stärks av litteraturgenomgången. Barns fantasi stimuleras när de läser skönlitteratur (Pramling, 1993; Wingård & Wingård, 1994; Norberg, 2003). Läsglädje kan väckas då barnet får utrymme att läsa i lugn och ro och deras språk utvecklas genom skönlitteraturen (Ahlén, 1987). Med tanke på skönlitteraturens betydelse för barns utveckling är det positivt att den har ett stort utrymme både i skolan och i hemmet. Majoriteten av informanterna är läsande förebilder, detta skriver Norberg (2003) är av stor vikt för att barnen ska erövra läsglädjen. Enligt vår undersökning får i stort sett alla barn i skolans värld välja böcker själva, vilket

enligt Chambers (1995) kan bidra till att barns läsglädje väcks. Föräldrarnas uppdrag kring att väcka läsglädje är bl.a. att förse barnen med böcker (Norström, 1997). Detta är något som alla föräldrar i vår undersökning uppfyller, då de har skönlitterära barnböcker tillgängliga i hemmet. Böckerna bearbetas sedan på olika sätt, pedagogerna låter bl.a. barnen föra bokprotokoll och i hemmet samtalar föräldrarna med sina barn kring böckerna de läst. Detta kan ha en uppmuntrande effekt vad det gäller barnens läsglädje, men det ska ske kravlöst (Norström, 1997). Majoriteten av pedagogerna och föräldrarna läser högt för barnen var eller varannan dag. Detta gör de bl.a. med tanke på att väcka läslust och för att få en avkopplande stund tillsammans med barnen. Ekström & Isaksson (1997) skriver att det är en myt att barn blir bortskämda av högläsning, istället bidrar högläsningen till att läslusten ökar. Vi tycker det är viktigt att pedagoger och föräldrar tar med sig denna kunskap och fortsätter att läsa högt för barnen. Flertalet pedagoger arbetar extra med de barn som inte vill läsa eller titta i böcker, detta genom just högläsning och genom att hitta lämpliga böcker utifrån barnens nivå och intresse. Vi anser att pedagogerna och föräldrarna är väl medvetna om skönlitteraturens betydelse och att båda parter på olika sätt arbetar för att väcka läsglädje, även hos de barn där intresset för att läsa inte finns.

Med tanke på att skolans roll varit mer omfattande i litteraturgenomgången och därmed i våra enkäter och resultat, följer här en diskussion av några punkter som är specifika för just skolans roll och pedagogers arbete för att väcka barns läsglädje, trots att vi tycker att dessa punkter även skulle kunna rikta sig till hemmet och föräldrarnas roll. Om vi vill lyckas i vårt arbete med att utveckla barns intresse och viljan att läsa måste vi veta hur vi skapar den läsmiljö som krävs för att göra detta möjligt (Chambers, 1995). Flertalet pedagoger strävar efter detta genom att möblera mysigt och de tänds ljus för att få en lugn stämning. En del av barnen får läsa tyst en stund varje morgon och pedagogerna ger barnen tips på böcker de kan läsa. Genom att ha böcker synliga i klassrummet, kan detta skapa en lust hos barnen att vilja läsa (Chambers, 1995). I klassrummet för de flesta pedagogerna boksamtal med barnen kring böckerna de läst. Detta kan vara ett sätt att väcka barnens intresse för en bok då de får ta del av varandras läsning (Månsson, 1995; Björk & Liberg, 1999). Vi har tidigare nämnt att även föräldrarna i vår undersökning gör detta, vilket stärker vår uppfattning om att detta också kan ske i hemmet. Pedagogerna använder i allmänhet skönlitteratur även i andra ämnen, vilket Månsson (1995) poängterar är viktigt för att barnen ska bli nyfikna på böcker. Vi tycker att det är viktigt att se skönlitteraturen som en kunskapskälla i andra ämnen då den ger sig in på många olika områden och inte enbart knyta den till svenskämnet. Något vi blev positivt

övertäckade av var att sju pedagoger hade haft författarbesök. I klasser där läsintresset är lågt kan nämligen ett författarbesök inspirera eleverna (Nilsson, 1986).

Det finns vissa resultat vi vill lyfta fram och diskutera ytterligare. Skönlitteraturen kan bidra till att barnen får känna avkoppling (Wingård & Wingård, 1994; Ejeman & Molloy, 1997; Amborn & Hansson, 1998). Många av föräldrarna svarade just att skönlitteraturen kan bidra till bland annat avkoppling. Detta var något som pedagogerna inte tog upp förrän de skulle besvara frågan om varför de läser högt för barnen. Vi tycker att det är förvånansvärt att pedagogerna inte tänkte på att skriva detta på den allra första frågan i enkäterna, vilket däremot föräldrarna gjorde. Det var inte förrän de fick specifikt högläsningen att reflektera kring som avkoppling togs upp. Möjligtvis behövde pedagogerna mer tid att fundera, eller var kanske avkoppling inte det första de tänkte på gällande skönlitteraturens betydelse. Det kanske är mer självklart för föräldrarna att binda skönlitteraturen till avkoppling då de har en mysig och avkopplande stund på kvällen när de läser tillsammans med sina barn. När det gäller skönlitteraturens bidrag till barns sociala och emotionella utveckling var detta något pedagogerna inte tog upp. Vi blev förvånade över detta med tanke på att detta kan vara en stor del av skönlitteraturens betydelse för barns utveckling. När barn läser skönlitteratur kan deras förmåga till empati och även förmågan att kunna leva sig in i andra människors livssituationer utvecklas (Wingård & Wingård, 1994; Norberg, 2003). Skönlitteraturen kan vara till hjälp och tröst då barn har hamnat i besvärliga och svåra situationer (Ejeman & Molloy, 1997).

Då pedagogerna blev tillfrågade om de arbetade extra med de barn som inte vill läsa/inte är intresserade av böcker svarade sju pedagoger nej. Vi blev förvånade över att sju av 20 pedagoger inte arbetar med att väcka läsglädje hos de barn där intresset inte finns. Vi vill dock påpeka att det endast var fyra av dessa sju som har kommit i kontakt med barn som inte vill läsa. Det var även häpnadsväckande att en pedagog inte arbetade kring att väcka en god läsmiljö i klassrummet med anledningen av att barnen själva inte kunde läsa. Enligt vår åsikt kan, och bör det skapas en god läsmiljö i alla åldrar vare sig barnen kan läsa själva eller inte. Det är i alla åldrar viktigt att väcka intresset kring att läsa eller titta i böcker.

Det är bra om man kan komma fram till varför barnet inte är intresserat av att läsa för att man lättare ska kunna hjälpa barnet att finna läslusten. I utvecklingssamtal med föräldrarna finns det goda möjligheter att tillsammans få grepp om problemet (Norström, 1997). Detta är

viktigt att ha med sig då föräldrarna i vår undersökning inte hade någon uppfattning om varför deras barn inte hade något intresse att läsa/titta i barnböcker.

Vi finner att ett intressant resultat i vår undersökning var att alla pedagogerna utom tre svarade att de har pratat med föräldrarna om hur de kan främja barnens läsglädje. Däremot var det endast sju av föräldrarna som hade fått tips av barnets lärare om hur de kunde gå tillväga för att få barnet intresserat av läsning. Föräldrarnas insatser är precis lika betydelsefulla som skolans då det gäller att bryta barnets läsovilja (Norström, 1997). Vi kan inte dra några slutsatser eller paralleller med tanke på att alla föräldrar inte har barn i de klasser där vi lämnat enkäter till pedagogerna. Därför hade det varit intressant med en fördjupad undersökning kring detta, där de tillfrågade föräldrarna och pedagogerna är anknutna till samma barn.

”Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande.” (Lpo 94, s.16) Vi har därför synliggjort pedagogers och föräldrars kunskaper om skönlitteraturens betydelse för barn och hur de arbetar kring att väcka läsglädje. Utifrån vår problemprecisering har vi kommit fram till att pedagogernas och föräldrarnas kunskaper kring skönlitteraturens betydelse och arbetet kring att väcka läsglädje är goda. Med tanke på vårt resultat vill vi synliggöra *Nationella kvalitetsgranskningar 1998* där Skolverket har granskat läs- och skrivprocessen i undervisningen. Där granskas olika typer av skolmiljöer, dessa kallas A- B- och C-miljöer. A- miljön är den ”ultimata” miljön som beskrivs som den verksamhet där man medvetet arbetar med läs- och skrivprocessen. Texterna som pedagogerna använder sig av i A-miljöerna är anpassade utifrån elevernas olika nivåer. Pedagogerna låter även eleverna få diskutera och ta del av varandras kunskaper. B-miljöerna är inte lika medvetna i sitt arbete och texterna som används är svåra och ligger över barnens egna nivåer. I B-miljöerna är läraren den enda som ger respons på elevernas läsning. Synsättet som man arbetar utifrån i A-miljöerna är något som i de flesta fall inte alls förekommer i C-miljöerna, skönlitteratur används sällan i undervisningen, undervisningen styrs istället av specifika läromedel och elevernas eget tänkande kommer i skymundan. Resultatet av Skolverkets granskning var att olika miljöer förekommer, men att B- och C-miljöer är vanligast (Skolverket, 1998). Utifrån detta kan vi dra slutsatsen att de pedagoger som tagit del i vår undersökning, arbetar utifrån en A-miljö. Vårt resultat är därmed positivt och vi är aningen förvånade över detta med tanke på Skolverkets (1998) granskning. Antingen har vi funnit det ”ultimata” eller kan det vara så att

pedagogerna i vår undersökning har svarat på ett sätt men att de kanske sedan arbetar på ett annat. Detta är tyvärr inget vi kan veta, därför hade en vidare undersökning kring detta kunnat vara observationer för att se hur det egentligen arbetas.

Till sist vill vi poängtera, att synliggöra skönlitteraturens betydelse och arbeta kring att väcka läsglädje är något som både vi i vår kommande yrkesroll, pedagoger och föräldrar bör sträva efter, att arbetet och kännedomen fortsätter och blir bättre. Brister detta, kan man beröva barnens intresse för att läsa skönlitterära böcker och därmed en del av deras utveckling.

KÄLLFÖRTECKNING

- Ahlén, B. (1987) *Veta mera om barnböcker*. Lund: Bibliotekstjänst. ISBN: 91-7018-272-8
- Amborn, H. & Hansson, J. (1998) *Läsglädje i skolan*. En bok för alla. ISBN: 91-7221-045-1
- Björk, M. & Liberg, C. (1996) *Vägar in i skriftspråket tillsammans och på egen hand*.
Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur. ISBN: 91-27-72268-6
- Chambers, A. (1995) *Böcker omkring oss*. Stockholm: Norstedts förlag AB.
ISBN: 91-1-957331-6
- Ejeman, G. & Molloy, G. (1997) *Metodboken Svenska i grundskolan*. Stockholm: Liber AB.
ISBN: 91-21-14201-7
- Ekström, S. & Isaksson, B. (1997) *Bildglädje & läslust*. En bok för alla.
ISBN: 91-7448-993-3
- Hallberg, K. (1993) *Litteraturläsning*. Solna: Ekelunds Förlag AB. ISBN: 91-7724-453-2
- Lpo 94 (1998) *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet - Lpo 94*. Stockholm: Fritzes förlag. ISBN: 91-38-31413-4
- Malmström, S. m.fl. (2002) *Bonniers svenska ordbok*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag AB. Åttonde upplagan. ISBN: 91-0-057704-9
- Månsson, B. m.fl. (1995) *Skolexemplet Markaryd*. Markaryd: Markaryds kommun.
ISBN: 91-6303135-3
- Nilsson, J. (1986) *Barn föräldrar böcker*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Läromedel AB.
ISBN: 91-21-05581-5
- Nilsson, J. (1989) *Skönlitteratur på schemat*. Stockholm: Litteraturfrämjandet.
ISBN: 91-7448-531-8
- Nilsson, J. (2004) *Inlevelse genom litteraturen*. Artikel i pedagogiska magasinet 3/04
- Nilsson, J. & Nilsson, U. (1990) *Fånga läslusten*. ISBN: 91-630-0259-0
- Norberg, I. m.fl. (2003) *Läslust & Lättläst*. Lund: Bibliotekstjänst AB.
ISBN: 91-7018-499-2
- Norström, L. (1997) *Bokprat*. Solna: Ekelunds Förlag AB. ISBN: 91-7724-920-8
- Patel, R. & Davidson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
ISBN: 91-44-02288-3
- Pramling, I. m.fl. (1993) *Lära av sagan*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-38781-4
- Skolverket. (1998) *Nationella kvalitetsgranskningar 1998*. Stockholm: Liber Distribution.
ISSN: 1102-2421
- Smith, F. (1997) *Läsning*. Stockholm: Liber AB. Tredje upplagan. ISBN: 4704984-7

Svedner, P-O. (1999) *Svenskämnet & svenskundervisningen*. Uppsala: Kunskapsföretaget.

ISBN: 91-89040-17-1

Trost, J. (2001) *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-01816-9

Wingård, B. & Wingård, B. (1994) *Lässtimulans i skolans vardag*. Solna: Ekelunds Förlag

AB. ISBN: 91-7724-598-9

Bilaga 1

Hej!

Vi är två lärarstudenter från Högskolan Kristianstad, som nu skriver på vårt examensarbete. Tillsammans har vi läst svenska som specialisering, där väcktes vårt intresse för barnböckernas värld. Därför vill vi nu fördjupa oss i hur man kan arbeta med skönlitteratur för barn och deras läsglädje. Vi inriktar oss på barn i skolår F-3.

Vi behöver nu föräldrars och pedagogers hjälp för att kunna göra vår undersökning. Din medverkan är viktig för att vi ska kunna få ett resultat och sammanställa vårt arbete. Du som ingår i denna undersökning förblir anonym.

Vi är oerhört tacksamma för ditt svar!

Bilaga 2

Enkätundersökning, pedagoger:

- Vad kan skönlitteraturen bidra till? _____
_____
_____

- Hur ofta arbetar ni med skönlitteratur i klassen?

Varje dag 2-3 gånger/vecka

1 gång/vecka 1-2 gånger/månad

Annat alternativ: _____

- Jobbar du extra med de barn som inte vill läsa/inte är intresserade av böcker?

Ja Nej

Om ja, hur? _____
_____

Om nej, varför inte? _____
_____

- Avsätter du någon tid för högläsning?

Ja Nej

Om ja, hur ofta?

Varje dag 2-3 gånger/vecka

1 gång/vecka 1-2 gånger/månad

- Varför läser du högt för barnen? _____
_____

- Hur gör du för att väcka barnens läsglädje? _____
_____

-
- Samarbetar du med föräldrarna gällande barns läsglädje?

Ja

Nej

Om ja, varför? _____

Om ja, hur? _____

- Låter du barnen själva välja böcker att läsa?

Ja

Nej

- Ger du barnen boktips?

Ja

Nej

Om ja, hur ofta? _____

1 gång/vecka

1-2 gånger/månad

2 gånger/termin

- Förs det boksamtal i klassrummet så att barnen får ta del av varandras läsning?

Ja

Nej

- Arbetar du för att skapa en god läsmiljö i klassrummet?

Ja

Nej

Om ja, hur? _____

Om nej, varför inte? _____

- Har du pratat om skönlitteraturens betydelse med föräldrarna?

Ja

Nej

- Har du pratat med föräldrarna om hur de kan göra för att främja barnets läsglädje?

Ja

Nej

Om ja, hur gör de? _____

_____

- För barnen något protokoll över böckerna de läser?

Ja

Nej

Bearbetar på annat sätt

Om sista,
hur? _____

_____

- Använder du skönlitteraturen i de andra ämnena?

Ja

Nej

- Har ni haft något författarbesök?

Ja

Nej

- Läser du själv barnböcker?

Ja

Nej

Om ja, varför? _____

_____

Om nej, varför inte? _____

Tack så mycket för att du tog dig tid att svara på våra frågor!

Bilaga 3

Enkätundersökning, föräldrar:

- Vad kan skönlitteraturen bidra till, för dina barn? _____

- Tycker ditt barn om att läsa/titta i barnböcker?

Ja

Nej

Om ja, varför? _____

Om nej, varför inte? _____

- Läser du högt för dina barn?

Ja

Nej

Om ja, hur ofta?

Varje dag

2-3 gånger/vecka

1 gång/vecka

1-2 gånger/månad

Annat alternativ: _____

- Varför läser du högt för barnen? _____

- Arbetar du för att väcka läsglädje hos ditt barn?

Ja

Nej

Om ja, hur? _____

- Har du fått tips av barnets lärare om hur du ska gå tillväga för att få ditt barn intresserat av läsning?

Ja

Nej

Om ja, vilka tips? _____

- Vilket utrymme har skönlitteratur för barn, i hemmet?

Vi går till biblioteket

Vi har samtal om böckerna vi läser

Det finns barnböcker tillgängliga för barnet i hemmet

Annat: _____

- Läser du själv böcker?

Ja

Nej

Om ja, hur ofta?

Varje dag/kväll

2-3 gånger/vecka

2 gånger/månad

Tack för att du tog dig tid att svara på våra frågor!

